מנורת המאור — לישא אשה הגונה בימי הבחרות

לפי' ישתדל אדם לישא אשה הגונה לו, ובימי בחרותו, דתנן בן שמונה עשרה לחופה. שאם ינשא כשהוא בחור, ינצל מכמה עונות, ומכמה הרהורי עבירות, ומחלקת לשונות, הגויות והזונות והנכריות. וטוב לו להכניס צוארו בעול האשה מנעוריו, כדי שלא יהיה לו פנאי לעשות עבירות, וינצל מן ההרהורים, ואז יהיה לו זרע כשר וברוך, שנא' (משלי ה, יח) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך.

וגרסי' במ' קדושין בן עשרים שנה ולא נשא אשה, כל ימיו בעבירה. בעבירה סלקא דעתך, אלא כל ימיו בהרהור עבירה. א"ר אבא, וכן תאנא דבי ר' ישמעאל, עד עשרים שנה יושב הב"ה ומצפה לאדם אימתי ישא אשה, כיון שהגיע עשרים ולא לקח אשה, אומר תיפח עצמותיו. אמ' רב חסדא, האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר, ואלמלא הוה נסיבנא בארביסר, הוא אמינא לשטנא גירא בעיניה. פי' רב חסדא היה משתבח שנשא אשה והוא בן שש עשרה שנה, והיה אומר, אלו נשא אשה מן ארבעה עשרה שנה, הייתי זורק חצים בעיני השטן ומסמא אותו, כלומ' לא היה בי יצר הרע כלל. וצריך אדם לעשות חופתו מיד אחר השדוכין או אחר האירוסין. השידוכין הן, שיאמרו ישא פלוני לפלונית, לזמן פלוני, ויקיימו הדבר ביניהם. והאירוסין הם שקדש אותה.

וגרסי' בפסיקתא ר' חייא ב"ר אבא פתח, תוחלת ממושכה מחלה לב, זה המארס אשה ונוטלה אחר זמן, ועץ חיים תאוה באה. זה המארס אשה ונוטלה מיד. וגרסינן במדרש לא יחבול רחים ורכב, תרגום ירושלמי לא יסב אסירין חתנין וכלתין, ר"ל לא יאחר הנשואין מן השדוכין.

והבנים שאדם מוליד בימי בחרותו, בזמן שכחו חזק, יהיו חזקים ובריאים, שנא' (תהלים קכז, ד) כחצים ביד גבור כן בני הנעורים. ולפיכך קרא יעקב אבינו ע"ה לראובן בנו כחי וראשית אוני, מפני שנולד לו תחלה. הרי שהבחור משפיע כחו על בניו הנולדים לו בימי בחרותו. ואפי' הכי, זקן, אע"פ שכחו תשש, חייב במצות פריה ורביה, שנא' (קהלת יא, ו) בבקר זרע [את] זרעך ולערב אל תנח ידיך. וגרסי' בב"ר ר' דוסתאי בר ינאי בשם ר' ישמעאל בר נחמני אומר, אם היו לך בנים בנערותך קח אשה בזקנותך והעמד בנים. ממי אתה למד, מאברהם אבינו ע"ה, דכתיב (בראשית כה, א) ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה.

וגרסי' במ' יבמות בפ' הבא על יבמתו. תניא ר' אלעזר אומר, כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים, שנא' (בראשית ט, ו) שופך דם האדם וגו', וסמיך ליה פרו ורבו וגו'. ר' עקיבא אומר, כאלו ממעט את הדמות, שנא' (בראשית ט, ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם, וסמיך ליה ואתם פרו ורבו וגו'. בן עזאי אומר, כאלו שופך דמים וממעיט את הדמות.

וגרסינן בפרקי ר' אליעזר עד שלא יקח אדם אשה אהבתו הולכת אחר הוריו, לקח אשה אהבתו הולכת אחר אשתו, שנא' (בראשית ב, כד) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. וכי יעזב איש את אביו ואת אמו מצוה, אלא שאהבת נפשו דובקת אחר אשתו. והאשה הטובה, שישא אדם בימי בחרותו, הוא חפץ שאין לו תמורה ומרגלית דלית ליה טימי. כדגרסי' במ' סנהדרין בפ' כהן גדול, א"ר שמואל בן נחמני, לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים, שנא' (ישעיהו נד, ו) ואשת נעורים כי תמאס. מתני לה רב יהודה לרב יצחק בריה, אין אדם מוצא קורת רוח אלא באשתו ראשונה, ואין אשה מתה אלא לבעלה, שנא' (בראשית מח, ז) מתה עלי רחל, ואין איש מת אלא לאשתו, שנא' (רות א, ג) וימת אלימלך איש נעמי. והמגרש את אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות, שנא' (מלאכי ב, יג) וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה, ואמרתם על מה על כי העיד ה' בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדת בה והיא חבירתך ואשת בריתך, כמו שכתבתי למעלה. וגרסי' במ' סנהדרין בפ' כהן גדול, א"ר יוחנן, כל אדם שמתה אשתו ראשונה כאלו חרב בית המקדש בימיו, שנא' (יחזקאל כד, טז) הנני לוקח את מחמד עיניך במגפה ולא תספד ולא תבכה ולא תבא דמעתך וגו', וכתי' (יחזקאל כד, יח) ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב, וכתי' (יחזקאל כד, כא) הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם. א"ר יוחנן ואיתמ' ר' אלעזר, אין אשתו של אדם מתה אלא א"כ מבקשין ממנו ממון שנדר על עצמו ליתן ואין לו מה יתן, שנא' (משלי כב, כז) אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך. א"ר אלסכנדראי, כל אדם שמתה אשתו בחייו עולם חשך בעדו, שנא' (איוב יח, ו) אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך. ר' יוסי בר חנינא אומר, פסיעותיו מתקצרין, שנא' (איוב יח, ז) יצרו צעדי אונו. ר' אבהו אומר, עצתו נופלת, שנא' (איוב יח, ז) ותשליכהו עצתו. ואין לאשה מנוח אלא בבעלה, שנא' (רות ג, א) בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך.

ועוד גרסי' בפירקי ר' אליעזר חמשה קולות יוצאין מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע. א' בשעה שכורתין את האילן שעושה פרי. ב' בשעה שהנחש מפשיט את עורו. ג' בשעה שהאשה מתגרשת מבעלה. ד' בשעה שהבתולה עם בעלה תחלת בעילה ראשונה. ה' בשעה שהוולד יוצא ממעי אמו. ויש אומ', אף בשעה שהנשמה יוצאה מן הגוף. ר' עקיבא אומר, כל הנותן עינו באשתו שתמות ויירשנה, או שתמות וישא את אחותה, או באחיו שימות ויירשנו, או שימות וישא את אשתו, סוף שקוברין אותו, שנא' (קהלת י, ח) חופר גומץ בו יפול, וגולל אבן אליו תשוב.